

КОЛІСНИК-ГУМЕНЮК Ю.І.

**Особливості вищої художньої та педагогічної освіти у
США, Федеративній Республіці Німеччині, Польщі та Японії**

*підвищення кваліфікації педагогічних працівників
професійно-технічних і вищих навчальних закладів
I – II рівнів акредитації*

Науково-методична розробка

Львів 2022

Схвалено на засіданні науково-методичної ради Відокремленого структурного підрозділу Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти» (протокол № 1 від «1 вересня» 2022 р.)

Автор: Колісник-Гуменюк Ю.І., доктор педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Рецензенти:

Литвин А.А. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, кафедра практичної психології та педагогіки, доктор пед. наук, професор

Руденко Л.А. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, кафедра практичної психології та педагогіки, доктор пед. наук, професор

Колісник-Гуменюк Ю.І

Особливості вищої художньої та педагогічної освіти у США, Федеративній Республіці Німеччині, Польщі та Японії : наук.-метод. розробка. Львів. : ЛННЦПО, 2022. – 34 с.

Розглянуто розвиток професійно-художньої освіти в різних країнах світу, що дало змогу дійти висновку, що ключовою тенденцією в цій царині є міжнародна інтеграція, зумовлена стандартизацією мистецької підготовки, що базується на: компетентнісному підході до навчання; неперервності освіти впродовж життя; розвитку міждисциплінарних зв'язків; розробці міжнародних освітніх і дослідницьких проектів. Ці положення актуалізують шляхи модернізації галузі в напрямі її гуманізації та посилення уваги до особистості майбутнього викладача професійно-художніх дисциплін, здатного до постійного саморозвитку, спроможного відстоювати духовні цінності, пропагувати надбання світової та вітчизняної культури. Дидактично доцільне запозичення, поєднання та імплементація досвіду зарубіжних країн допоможе розв'язанню багатьох проблем, що стримують розвиток української художньо-педагогічної освіти.

Науково-методична розробка розрахована для слухачів курсів підвищення кваліфікації: педагогічних працівників професійно-технічних і вищих навчальних закладів I та II рівнів акредитації.

Особливості вищої художньої та педагогічної освіти у США, Федеративній Республіці Німеччині, Польщі та Японії

У різних країнах світу, закономірно, існують відмінності в педагогічній і професійно-художній підготовці майбутніх фахівців, зокрема педагогічного профілю. Огляд і характеристика художньо-педагогічної освіти дають змогу виділити провідні спільні та специфічні риси національних освітніх систем.

США. Особливостям розвитку професійної та художньої освіти у Сполучених Штатах Америки приділили значну увагу вітчизняні та зарубіжні науковці (Т. Кошманова, М. Нагач, І. Пентін, О. Пономарева, К. Рибачук, Р. Роман, Л. Смалько та ін.). Це не випадково, адже у США завжди особливо турбувались питаннями підготовки кваліфікованих фахівців, у тому числі – педагогів. Вивчення системи професійної підготовки майбутніх викладачів професійно-художніх дисциплін у США показує, що вона є багаторівневою та передбачає навчання за схемою бакалавр – магістр.

Система вищої освіти США нині різноманітна та має багатоступеневу структуру. У ній функціонують дворічні та чотирирічні коледжі, підпорядковані місцевій владі, які пропонують широкі послуги у різних галузях, зокрема, образотворчому мистецтві.

Дворічні (комунальні) коледжі професійно орієнтовані. Навчальні програми у них такі ж, як програми перших двох років навчання в чотирирічних коледжах та університетах, а випускники зараховуються на третій курс університету. У США налічується 1158 комунальних коледжів, у яких нині навчається 11,6 млн. студентів. Ці коледжі відіграють значну роль в адаптації прибулих емігрантів, створюючи умови для широкої професійної підготовки і вивчення англійської мови. Їх адміністрація часто звертається до художніх майстерень, реставраційних, художньо-промислових підприємств, пропонуючи створити навчання на підприємствах за їх програмами.

Після закінчення дворічного коледжу художнього профілю молодий фахівець отримує ступінь Associate Degree of arts, що є нижчим щаблем в

американській вищій освіті, а також сертифікати за професіями. Студенти з цим ступенем можуть продовжити навчання в чотирирічному коледжі чи в університеті. У чотирирічному коледжі студенти отримують повну вищу освіту I ступеня – Undergraduate Study – з присвоєнням ступеня бакалавра.

Серед різноманіття коледжів США особливою популярністю користується коледж *Foothill* акредитований Західною Асоціацією шкіл і коледжів. *Foothill* – це ідеальне місце для підготовки за обраним арт-напрямком. За два роки навчання можна отримати всі необхідні навички, щоб почати працювати в сфері мистецтва. При бажанні, після *Foothill* можна продовжити навчання на бакалавраті, поступивши відразу на третій курс одного з американських вузів. Особливою популярністю програми коледжу користуються у іноземних студентів, оскільки паралельно з профільними дисциплінами тут є можливість підвищити рівень академічної англійської та адаптуватися до нової системи освіти. Коледж *Foothill* складається з декількох факультетів, один з яких – факультет образотворчих мистецтв і комунікацій. Програми на базі цього факультету відмінно підходить студентам, які бажають розвиватися в сфері візуальних мистецтв. За два роки студенти досконало опановують художні навички із дисциплін, що вивчають малюнок, кераміку, живопис, ілюстрації, промисловий дизайн, фотографію та інші предмети. Набір дисциплін і спеціалізацію студент вибирає виходячи з власних інтересів і цілей. У кінці другого навчального року в кожного студента вже є напрацьоване портфоліо, з яким можна поступати в художні академії і на відділення мистецтв провідних ЗВО США та інших країн.

Sotheby's Institute of Art, заснований власниками однойменного аукціонного будинку, готує професіоналів для світу мистецтва з 1969 року. Маючи в своєму розпорядженні кампуси в провідних культурних столицях світу – Лондоні, Нью-Йорку, Лос-Анджелесі та Гонконгу, – Інститут Сотбіс пропонує освітні програми, які поєднують в собі історію мистецтв і експертну оцінку ринку, і дає знання та навички, необхідні професіоналові на сучасному ринку

світового мистецтва. Мистецтво в Сотбіс вивчається з культурної, соціальної і економічної точок зору. Інтенсивний навчальний план дає студентам унікальну можливість відвідувати музеї, галереї, аукціонні будинки, приватні колекції та встановлювати корисні зв'язки по всьому світу. Програми навчання в магістратурі вивчають: арт-бізнес, витончені і декоративно-прикладні мистецтва Північної Америки, сучасне мистецтво.

На літніх курсах вивчають: введення в кураторство, мистецтво (від імпресіонізму до наших днів), розуміння світового ринку мистецтва, сучасне мистецтво в Нью-Йорку: придбання та зберігання предметів мистецтва, мистецтво моди, історія мистецтва в дії, сучасне мистецтво, основи галерейного справи, вступ до мистецтва та фінансів.

University of South Florida (USF) відзначений Фондом Карнегі за досягнення в галузі викладання та входить до рейтингу 50 кращих ЗВО США. В університеті навчається близько 47 000 студентів.

Серед найпопулярніших програм з бакалаврату та магістратури USF – програми з мистецтва, які зачіпають майбутнє індустрії і сучасне мистецтво. Університет щорічно випускає фахівців, котрі стають успішними художниками й архітекторами. Заклад складається з чотирьох шкіл: школа архітектури та комунікативного дизайну, школа мистецтва та історії мистецтва, школа музики, школа театру і танцю. Крім того, на базі коледжу працює Інститут досліджень у мистецтві, який складається з відділень «Сучасне музейне мистецтво», «Публічне мистецтво» та проекту «Трагічні студії» – простору де студенти експериментують з матеріалом і формами, користуються свободою творчості, працюють під керівництвом провідних художників і викладачів університету. 14 програм магістратури університету входять до сотні кращих у країні (US News and World Report 2010).

Marshall University належить до кращих і займає 16 місце в рейтингу U.S. News & World Report 2013. Тут навчається близько 14 000 студентів на програмах бакалаврату, магістратури й аспірантури. Marshall University відрізняється

особливою увагою до своїх студентів – на кампусах працює 230 різних студентських організацій, у тому числі Консультаційний центр і Центр кар'єри. Університет бере участь у програмах обміну з двома сотнями коледжів та університетів США і Канади.

Marshall University складається з тринадцяти коледжів і шкіл. Серед них – Коледж мистецтв і медіа, заснований 2013 р. У його межах існує декілька напрямів: школа мистецтва і дизайну, школа журналістики і масових комунікацій, школа музики і театру, кожне зі своїми програмами і дисциплінами. Під час навчання студенти зустрічаються з запрошеними акторами і художниками, беруть участь в щорічному кінофестивалі і різних виставках в галереях Birke Art Gallery і Gallery 842, працюють у місцевій газеті «The Parthenon» і на студентському радіо. Арт-школа Marshall University – це 243,84 кв. м. інфраструктури для роботи з керамікою і скульптурою. Програма з графічного дизайну - найкраща в штаті Західна Вірджинія. Випускники School of Art & Design працюють арт-байерами, арт-критиками, художниками, галеристами, музейними кураторами, фотографами і сценографами.

У Центрі підготовчих програм для іноземних студентів в межах програми Undergraduate Pathway студенти проходять курси з візуальних мистецтв, дизайну, малювання, 3D – дизайну, цифрових медіа. Успішне проходження такої програми гарантує вступлення на бакалаврат із візуальних мистецтв у Marshall University School of Art & Design.

На сьогоднішній день *Academy of Art University* - це найбільша приватна школа мистецтва і дизайну в Сполучених Штатах. Тут навчається близько 12 000 студентів. Академія залучає професійних арт-практиків і з їх допомогою виховує нове покоління художників і дизайнерів. Найпопулярніші спеціальності: анімація, графіка і спец ефекти, мода, кіно та дизайн інтер'єру.

Academy of Art University (Сан-Франциско), заснована в 1929 р. відомим художником і креативним редактором журналу «Sunset Magazine» Р. Стівенсом. Викладачі університету – професійні художники та дизайнери. Бакалаврат

пропонує відділи: акторська майстерність, анімація і візуальні ефекти, архітектура, веб дизайн, графічний дизайн, дизайн інтер'єру та архітектура, дизайн одягу, образотворче мистецтво, ілюстрація, історія мистецтв та інші, тривалість навчання – 4 роки. Магістратура передбачає навчання впродовж 2 років.

Art Institute of Chicago – всесвітньо відомий коледж, пов'язаний з одним із найбагатших музеїв Сполучених Штатів, де знаходяться близько 260 000 мистецьких робіт від античності до сучасності.

Освіта коледжу різноманітна. Заклад поєднує навчання в студіях традиційними способами, тобто моделювання або робота на ткацьких верстатах. Водночас студенти можуть користуватися оновленим устаткуванням, наприклад, комп'ютерним. Навчальний персонал складають фахівці, знайомі з багатoproфільною навчальною програмою інституту, що є справжніми майстрами своєї справи. Дисциплінарна система інституту також дуже організована, студенти мотивовані та налаштовані вивчати не лише профільні дисципліни, а й брати участь у різних майстер класах і авторських курсах.

Після бакалаврата деякі студенти вирішують продовжити навчання в магістратурі. Під час прийому враховується середній бал студента та результати вступного тесту (GRE). Магістратура, як правило, триває 2 роки, а для того, щоб отримати ступінь доктора філософії (PhD) необхідно навчатись ще 3 роки. У докторантурі продовжують навчання 5–7 % випускників магістратури.

Як свідчить аналіз наукової літератури, підготовка викладачів професійно-художніх дисциплін у США здійснюється двома шляхами: професійним (здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра та наукового ступеня доктора філософії) або шляхом підвищення кваліфікації чи перекваліфікації. Випускники магістерських і докторських програм є претендентами на викладацькі посади у закладах вищої освіти. Проте, на думку С. Кеннеді, отримання рівня магістра чи ступеня доктора не означає становлення

професіонала, а лише виявляє певний рівень сформованості професійної компетентності.

Університети зазвичай пропонують різні наукові ступені в різноманітних наукових галузях. Для творчих спеціальностей передбачені театральні та художні студії, для занять спортом – сучасні спортзали і майданчики. Деякі університети США відомі особливо сильними кафедрами на певних факультетах. Наприклад, найпрестижніше вивчати мистецтво та дизайн у є приватному університеті Академія мистецтв (Academy of Art University), заснованому в 1929 р. (Сан-Франциско, Каліфорнія).

До американських закладів вищої освіти університетського рівня вступають як випускники коледжів так і випускники 12-річної повної середньої школи. Оплата за навчання є відносно доступною; вона залежить від обраної спеціальності, позиції університету в рейтингу та механізму фінансування закладу. У приватних університетах навчання коштує дорожче. Однак у них іноземні та американські студенти оплачують однакові суми, а в держаних закладах для іноземців вартість навчання вища.

Заняття в американських ЗВО переважно практико орієнтовані, а навчання в університетах має дослідницький характер. У кампусах розташовані науково-дослідні центри, обладнані за останнім словом техніки. Провідною формою навчання є лекції. Проте технологія навчання, яка використовується у США під час лекційного викладу навчального матеріалу відрізняється, заняття будується на використанні дослідницьких технологій; лектор намагається не лише бути передавачем інформації, а й учасником освітнього процесу. Дослідницька технологія навчання потребує від викладача використання відповідних дидактичних засобів прямого та опосередкованого керування, а від студентів – володіння та використання різних методів пізнання. Навчальний матеріал презентується викладачем у такому вигляді, що спонукає до подальшого самостійного опрацювання. Лекції часто мають форму дискусії. Студентів розподіляють на дискусійні групи (15-30 осіб), які 1-2 рази на тиждень

зустрічаються з викладачем та обговорюють навчальний матеріал. Багато інформації дається на самостійне опрацювання, спонукаючи студентів до дослідження й аргументації власного бачення проблеми. Студент у процесі навчання стає активним учасником освітнього процесу.

Під кінець другого року навчання студенти мають можливість самостійно обирати дисципліни, які будуть вивчатись під керівництвом викладачів-консультантів. 10–15 % навчальних курсів за вибором викладається як факультативні, саме вони надають студентам відповіді на питання щодо їхньої майбутньої професійної діяльності.

Щодо американських програм підготовки викладачів доцільно зазначити, що вони приділяють менше уваги вивченню теоретичних концепцій, а більше – практичному, творчому, гнучкому, доступному підходу до педагогічної освіти з наданням широких можливостей вільного вибору. Підвищення якості й ефективності навчального процесу у вищій школі США здійснюється, за рахунок переосмислення традиційних форм і методів викладання, полегшення умов для занять студентів шляхом індивідуалізації навчання, збільшення комплексу новітніх технічних засобів, широкого застосування нових, нетрадиційних форм навчання. Водночас широка академічна свобода призвела до ослаблення почуття єдності між викладачами і студентами.

Підготовка викладачів у США активізувалася у 80-х рр. ХХ ст. у зв'язку з низкою причин, передусім підвищенням професійних вимог. З'явилися чисельні психологічні та педагогічні дослідження, в яких обґрунтовується зв'язок ефективності навчання студентів і підготовки викладачів; стало очевидним необхідність створення інституту професійної підготовки педагогів для ЗВО. Відтак, у США виникла національна програма «Підготовка майбутніх викладачів» (PFF – Preparing Future Faculty). Участь у програмі є обов'язковою для всіх нових викладачів і стажистів. У програмі беруть участь відібрані на конкурсній основі студенти, які бажають розпочати педагогічну діяльність у вищій школі. Основними формами професійної підготовки у програмі PFF є

навчальні майстерні, мета яких – розвиток викладацької компетентності. Програма таких майстерень передбачає: 1) ефективність навчання, стратегії навчання, навчання високому рівню мислення; 2) активне та кооперативне навчання; 3) побудову, оформлення та переоформлення курсів; 4) допомогу новим і молодим викладачам; 5) оформлення та презентацію ефективних навчальних майстерень; 6) професійну спрямованість. Важливою складовою професійної підготовки у програмі PFF є постійно діючий семінар «Підготовка до кар'єри викладача», метою якого є: інформування студентів про різні виміри педагогічної діяльності; ознайомлення з особливостями кар'єрної організації, корпоративної культури; мотивування їх до довготривалого самостійного дослідження основ успішної викладацької кар'єри. Основними є активні методи навчання: тренінги, навчальні майстерні, методи кооперативного навчання, навчальні екскурсії тощо.

Важливо відзначити, що кожен університет США має власні, додаткові до національної програми форми і засоби професійного навчання майбутніх викладачів. Так, у деяких університетах майбутні педагоги проходять обов'язкову підготовку в Центрах з викладання та навчання для співробітників (FCTL), метою яких є підвищення якості навчання студентів шляхом підтримки професійного розвитку, стимулювання педагогічної діяльності. Центри реалізують дві основні програми: перша спрямована на оволодіння майбутніми викладачів новітніми методами навчання, друга – на оволодіння стратегією особистісного зростання. Ця програма передбачає створення портфоліо, яке містить декілька компонентів: опис методології професійної діяльності; місце та роль дисципліни в навчальному плані; кроки самоосвіти; плани на майбутнє. Також додаються матеріали, які підтверджують виконання спроектованих кроків: робочі плани, контрольні роботи, результати оцінювання студентів, власної самооцінки. Розроблене портфоліо викладача виявляє його власні наміри відносно навчання, дозволяє спроектувати стратегію навчання, перевірити її успішність і виконати корегувальні заходи.

За освітнім законодавством США федеральний уряд надає фінансову допомогу штатам, закладам, які докладають зусиль для проведення освітньої реформи з метою вдосконалення якості освіти. Особливість підготовки педагогів у США: автономність університетів, яка надає свободу дій професорсько-викладацькому складу в удосконаленні навчальних програм, що зумовлює їх значну кількість і різноманітність; процес сертифікації після отримання диплому; наявність основних елективних дисциплін, що сприяє формуванню у студентів відповідальності; спрямованість навчального процесу на активну участь студентів у здобутті знань, розвиток творчого, креативного, критичного та самостійного мислення.

Федеративна Республіка Німеччина. Безперечно, цікавою для нашого дослідження є вища освіта Німеччини. Регіональні питання освіти та культури у цій країні вирішують федеральні землі. Однак провідні проблеми, які стосуються галузей освіти і культури, розглядаються як справа всієї нації.

Особливості професійної освіти в Німеччині вивчали Н. Абашкіна, Н. Авшенюк, Т. Вакуленко, В. Гаманюк, А. Лігоцький, Н. Махиня, Л. Пуховська, К. Хюфнер та ін. Професійну підготовку викладачів у ФРН досліджували: О. Анвайлер, Й. Баумерт, Г. Белленберг, Х. Беннер, К. Бюшер, М. Вінтер, Б. Глассер, М. Дорнер, К. Дудек, І. Краузе, К. Майєр, Ф. Мультрус, Дж. Мунк, П. Нейгауз, А. Ортенбургер, С. Пітч, Е. Петерманн, Е. Пошта, Я. Ратхен, Е. Терхарт, Л. Троммер, Х.-Ю. Фукс та ін. Відповідно до їхніх напрацювань, система вищої освіти ФРН є високорозвинена. Країна має велику кількість університетів із широким спектром спеціальностей. Це зумовлено ментальною практичністю, підприємливістю, далекоглядністю німецького суспільства, турботливим ставленням до традицій минулого. Вища освіта Німеччини має більш ніж 16 000 навчальних програм і спеціальностей, які пропонує система вищої освіти (університети, технічні університети, університети прикладних наук, творчі, спеціальні, недержавні та приватні ЗВО), більшість закладів якої фінансуються державою. Система вищої освіти

Німеччини охоплює 70 ЗВО у старих і 28 у нових (колишні ГДР) землях; 113 спеціалізованих закладів освіти у старих і 15 у нових землях. Крім того є вищі школи управління та мистецтв, педагогічні, технічні, теологічні інститути.

У Німеччині діє ступенева модель підготовки фахівців, вона є дуже складною, оскільки немає єдиних освітніх вимог в межах країни. Структуру системи вищої освіти становлять три типи вищих шкіл:

1) Університети (Universitaeten, Uni) і прирівняні до них заклади вищої освіти. Передусім це класичні університети, історія яких починається із Середньовіччя – Гейдельберзький імені К. Рупрехта (1386 р.), Тюбінгенський (1477 р.), Фрейберзький імені Альберта Людвіга (1457 р.). Сюди відносять і сучасніші заклади вищої освіти: технічні університети (Technische Universitet); загальні університети (Gesamthochschulen), які надають спеціальну професійну освіту та проводять наукові дослідження; а також педагогічні – Padagogische Hochschulen; теологічні – Theological; адміністративні – Verwaltungsfachhochschulen; педагогічні інститути, медичні коледжі, філософсько-теологічні та церковні коледжі, коледжі спорту;

2) Вищі професійні школи (Fachhochschule), виникли на основі інженерних шкіл, яким у 1975 р. надано статус вищої освіти. Їх програма включає: вивчення бізнесу, економіки, сільського господарства та прикладного мистецтва. Завдання цих вищих шкіл – здійснення прикладних досліджень і розробок, орієнтованих на конкретне застосування;

3) Професійні академії (Berufsakademien), зорієнтовані на одержання здобувачами освіти практичних навичок. Студенти поєднують академічний процес зі стажуванням і практичними заняттями безпосередньо на виробництві, відповідно до обраної спеціальності, що дозволяє випускати кваліфікованих фахівців. Зокрема Вищі школи мистецтв (Kunsthochschulen і Musik Hochschulen) готують фахівців із усіх видів мистецтв і музики, включаючи музикологію, історію мистецтв тощо.

До приватних ЗВО (Private Hochschulen) належать: вищі спеціальні школи (Fachhochschule), професійні академії (Berts Akademien), приватні університети (Universität, скорочено UNI), у тому числі технічні (Technische Universität). Нині близько 10 % усіх студентів навчаються в ліцензованих приватних ЗВО. Навчання в них здійснюється, зазвичай, англійською мовою, а плата за навчання набагато вища ніж у державних університетах.

Якість освіти у державних і приватних ЗВО є високою. Вагоме підвищення якості підготовки фахівців викликане впровадженням процедури акредитації. У 1998 р. створено Акредитаційну Раду з оцінювання програм підготовки бакалаврів і магістрів, яка розробила стандарти і критерії для акредитаційних організацій.

ЗВО Німеччини в більшості випадків підпорядковуються федеральним землям, які мають власні закони і норми у сфері вищої освіти. У кожній із них є власна структура закладів освіти, свої підходи в професійній підготовці, свої форми фінансування. Кожна з 16 земель має власні терміни підготовки викладачів, вимоги до кваліфікаційних рівнів, виду державної атестації випускників з дотриманням вимог Болонської декларації. Однак ЗВО Німеччини зберігають історичні та національні традиції педагогічної підготовки. Вищі педагогічні школи готують учителів для нижчих рівнів освіти і спеціалізованих шкіл. Об'єднані з університетами, вони збереглися лише на окремих землях.

Після закінчення старшої школи (Hauptschule) випускники, які мають 16 років, вступають у професійні школи (Berufsschule), де навчання триває два роки. Випускники реальної школи вступають в коледжі: Berufsfachschule (професійно-технічний коледж); Fachoberschule (вища фахова школа), де навчання триває 2 роки. У професійно-технічних коледжах видається диплом про одержання професії, а у вищих фахових школах видається атестат про закінчену середню освіту. Після цього можна вступати у ЗВО (Fachhochschulreife). Крім того, до вступу у ЗВО готуються у спеціалізованих школах (Fachschulen) та у вечірніх

гімназіях, де видають атестати зрілості. Також існують підготовчі курси (Studienkolleg) до вступу у ЗВО.

В усій Німеччині загальні правила вступу до закладів вищої освіти. Зарахування до університетів відбувається двічі на рік. Для цього потрібно мати атестат про повну середню освіту. Він може бути: загальний (allgemeine), що дає доступ до всіх ЗВО; фаховий (fachgebundene) – для певних факультетів; для вступу у вищі фахові школи і на конкретні факультети університету. Перші два види потребують закінчення гімназії чи професійного закладу, де навчання триває 13 років. Третій тип атестату отримують після 12-річного навчання у профшколах. Деякі напрями інженерної вищої освіти вимагають від абітурієнтів стажу практичної діяльності на виробництві. Також є можливість вступу у ЗВО без атестата на основі конкурсних іспитів і обов'язкового стажу праці за певною спеціальністю.

У зв'язку з участю в Болонському процесі (уніфікацією європейської системи освіти) у Німеччині діє двоступенева система підготовки «бакалавр – майстер» (Bachelor – Master). Програми з присвоєнням цих ступенів «у різних університетах реалізуються по-різному. Деякі ЗВО пропонують лише магістерські програми. Навчання в університеті триває від 4 до 6 років. Ступінь бакалавра видається випускникам німецьких ЗВО і різних професійних академій (Berufsakademie), які закінчили основну програму навчання (переважно трирічну). Для цього випускникам необхідно набрати, залежно від навчального плану, від 180 до 240 кредитних одиниць. Бакалаврат дає базові знання за фахом і методичні навички, а також широку професійну орієнтацію. Після завершення навчання майбутні фахівці пишуть бакалаврську роботу. Тривалість навчання на другому ступені становить 2 роки, іноді один рік (60-120 кредитних одиниць). Початок навчання відбувається відразу після бакалаврату або після декількох років професійної діяльності. Тут увага акцентується на більш глибоку спеціалізацію і здійснення наукової роботи. Магістратура є передумовою допуску до аспірантури. Вимоги щодо здобуття наукового ступеня визначаються

окремо для кожної галузі знань. Для цього необхідна викладацька практика у закладі вищої освіти, що супроводжується складанням кваліфікаційних іспитів. У разі успішного написання та захисту дисертації аспіранту присвоюється науковий ступінь доктора філософії (Doktor).

Жодна інша європейська країна не має такої потужної мережі мистецьких вищих шкіл, як Німеччина. Художні ЗВО пропонують спеціальності: образотворче мистецтво, графіка, дизайн, театральні декорації. Умовою для навчання є художній талант (оцінюється під час творчого іспиту). Художні ЗВО проводять власні фахові іспити. Один раз на рік у мистецьких школах, академіях і майстернях проходить тиждень відкритих дверей. Особливо великим інтересом користуються такі тижні у мистецьких школах Гамбурга, Берліна, Мюнхена, Лейпцига та Франкфурта-на-Майні, де розташована найменша мистецька школа в Німеччині – *Frankfurter Städelschule*. Ті, кому випадає можливість навчатися тут, мають ідеальні умови для освоєння мистецьких азів: десять митців, що самі вже мають міжнародне визнання, діляться своїми здібностями зі 170 студентами. Серед мистецтвознавців вважається найвизначнішою у своїй галузі Вища школа графіки та друкарства Hochschule für Grafik und Buchkunst. У 2005-2009 р.р. тут викладав відомий німецький художник Нео Раух.

У Дюссельдорфі знаходиться одна з 23 мистецьких вищих шкіл у Німеччині. Близько 700 кандидатів щорічно подають документи на навчання в *Дюссельдорфській академії мистецтв*, найбільш поважний заклад для тих, хто займається образотворчим мистецтвом. З усіх кандидатів приймаються близько 100 студентів. Перший бар'єр, який мають подолати ті, хто прагне навчатися в цій академії, це вступний іспит. До креативності абітурієнтів висуваються високі вимоги. У доробку молодих митців має бути 20-25 оригіналів їхніх робіт. Певної техніки чи тематики, не вимагають, але на основі цих робіт екзаменаційна комісія й вирішує, наскільки талановитий вступник.

Дюссельдорфська академія мистецтв пропонує студентам факультети: кіно, відео архітектуру, скульптуру, образотворче мистецтво, живопис та

фотографію. Досвідчені викладачі надихають студентів виконувати надскладні завдання. Курс живопису вивчається дуже детально, студенти теоретично та практично заглиблюються у спектр понять живопису під керівництвом талановитих художників. В Галереї Академії постійно проводяться виставки студентів і відомих художників. Дюссельдорфська академія мистецтв кращим студентам присуджує стипендії. Студенти які прагнуть поєднати своє життя з художньо-педагогічною діяльністю поступають в аспірантуру.

Під час навчання студентам організують зустрічі з найбільш шанованими творчими постатями. Випускники закладів мистецької освіти одержують досвід роботи з різними гранями творчості, володіють різноманітними техніками, що відкриває їм гарні перспективи для працевлаштування.

Педагогічна освіта Німеччини характеризується своєю двофазовістю: перша (академічна) охоплює загальнонаукову, спеціалізовано-предметну (2–3 дисципліни) і психолого-педагогічну підготовку. Тривалість складає три роки і завершується складанням державного іспиту. Друга (практична) передбачає стажування в закладі освіти, відвідування трьох семінарів і триває не менше двох років. Передбачає поєднання практичної підготовки з вивченням педагогічних дисциплін. Майбутні педагоги під керівництвом ментора зобов'язані щотижня проводити 10–12 занять, відвідувати два спеціально-предметних семінари та один загальний (практична психологія, загальна дидактика і методологія, школознавство), обсягом 10–12 год. на тиждень. Закінчивши другу фазу навчання, складають другий державний іспит або вступають в аспірантуру, в межах якої готується наукова робота (дисертація), що закінчується присвоєнням ступеня доктора. Тривалість навчання залежить від наукового напрямку; як правило, вона складає 2-5 років.

Така двофазова модель підготовки неодноразово піддавалася критиці. Серед головних недоліків другої фази називають її надлишкову автономність і відмежованість від закладу освіти.

Відмінність сучасної педагогічної освіти Німеччини полягає в тому, що відсутній академічний ступінь бакалавра, а також передбачається збільшення термінів навчання до 7 років. Підготовка є професійно-педагогічною. На вивчення загальнопедагогічних дисциплін відведено 25 % навчального часу, а 75 % становлять дисципліни професійного та професійно-дидактичного циклу та педагогічна практика. Значний обсяг навчального навантаження студентів становлять практичні заняття та практики, які складаються з багатьох видів, кожен з яких пов'язаний із теоретичною підготовкою, має певну послідовність і чіткі функції та спрямований на застосування знань, умінь і навичок, отриманих студентом під час навчання.

У системі педагогічної освіти в Німеччині спостерігається особистісний і практико орієнтований підходи. Вони дають можливість створити сприятливі умови для формування, розвитку здібностей студентів. Переважно застосовують активні, творчі методи навчання, що забезпечують самостійну навчально-пошукову діяльність студентів. Популярності набувають інтерактивні методи навчання, спрямовані на розв'язання спільної проблеми, опираючись на досвід, вироблення власної позиції, створення атмосфери співробітництва. Зазначимо, що студент німецьких ЗВО, обравши певну спеціальність і відповідну навчальну програму, самостійно організовує свій навчальний план, обирає час для стажувань і практики, бере участь у наукових дослідженнях.

Кандидат на роботу вчителем (викладачем) у Німеччині має скласти державний іспит (Staatsexamen), після чого отримує статус службовця – державне визнання здобутої освіти. Порядок складання іспиту встановлюється Федеральною землею та проводиться під її наглядом.

У педагогічних закладах вищої освіти опановують зазвичай дві спеціальності, не обов'язково споріднені (наприклад, вчитель малювання та іноземних мов, малювання та математики, малювання та хімії, біології чи економіки тощо). Щодо третьої спеціальності, то вона має належати до психолого-педагогічних наук.

У закладах вищої освіти Німеччини переважно розповсюдженими є лекції, семінари, практичні заняття, спрямовані на формування викладача-професіонала.

Вони забезпечують високий теоретичний рівень підготовки, глибокі практичні вміння та навички. Довільний вибір змісту навчання допомагає студентам обирати спецкурси, які їх цікавлять.

Польща. Вища школа Польщі успішно інтегрувалася в європейській освітній простір, однак підготовка у ЗВО нині перебуває в полі критичної дискусії. Хоча дипломи польських ЗВО визнаються в усіх країнах Європи, все ж у Британському світовому рейтингу Times польські заклади займають невисокі позиції: Варшавський університет у 2016–2017 рр. опустився на відмітку 501–600, а Ягелонський – 601–800.

Проблеми і здобутки ЗВО художньо-педагогічної освіти в Польщі досліджували вітчизняні науковці: А. Василюк, Є. Громов, І. Ковчина, О. Кучай, А. Савина, а також польські вчені: С. Беднарський, К. Денек, С. Квятковський, В. Оконь, Г. Пірамович, І. Шемпрух, Л. Шибяк та ін.

У 2002 р. щоб підвищити якість освіти та визначити освітні стандарти був створений Державний комітет з акредитації, який виконує наглядові функції з контролю знань, умінь, навичок, професійної майстерності випускників ЗВО. У Законі «Про вищу освіту» 2005 р. зафіксовано характеристики та стандарти для конкретних галузей і рівнів освіти. Контроль за якістю освіти супроводжується проведенням досліджень у відповідному напрямі та підвищенням ефективності навчання в державних і приватних закладах. Освітні послуги у ЗВО оцінюються за трьома рівнями: акредитований статус, базовий і вищий рівень якості. Передбачається чітке розмежування між профільними університетами й університетами, які зосереджені на загальноакадемічних освітніх програмах. Такі реформи мали на меті підняти рівень вищої школи, об'єднати вищу освіту зі сферою досліджень, забезпечити доступність навчання студентам із низьким соціальним статусом, сприяти мобільності студентів і викладачів.

На даному етапі існує два варіанти підготовки викладачів у Польщі: перший – освітній (вчительські колегії, що мають статус вищих шкіл); другий – академічний (вищі професійні школи, вищі педагогічні школи, університети). Вони застосовують три форми навчання: стаціонарну, заочну, вечірню. Навчання на першому ступені

триває 3 роки, що доповнюється 2-річною магістратурою; докторантура триває від 3 до 4 років.

Перша ступень вищої освіти триває 6 семестрів і охоплює мінімум 1800 год. на денному відділенні. Випускники отримують диплом ліцензіату. Підготовка педагогів відбувається за трьома напрямками: 1) науковим – у контексті змісту підготовки; 2) педагогічно-методичним – у контексті форм, методів і засобів праці; 3) методологічним – основою якого виступає новаторська та дослідницька функції. Після навчання передбачено написання та захист дипломної роботи під керівництвом викладача.

Магістрів педагогіки готують вищі педагогічні школи, університети, академії, які крім ліцензіатських програм навчання мають магістерський цикл, де навчання триває 4 семестри й охоплює 800 год. на денному і 600 год. – на заочному відділенні. Навчання в магістратурі завершується здачею іспиту, який містить питання з педагогіки і психології, дисциплін спеціалізації, а також передбачено підготовку та захист магістерської роботи.

Під час навчання в педагогічних ЗВО студенти проходять педагогічну практику в школах (40–60 год.). Вона починається з вересня і триває два тижні (40 год.). Її організація і проведення полягає в накопиченні студентами педагогічного досвіду, щоб сформувати операційно-праксеологічний аспект, практичні знання й уміння, комплекс професійно важливих етично-моральних якостей.

Основна мета педагогічної освіти у ЗВО Польщі – дати можливість студентам набути якісні знання з циклу суспільних і професійних дисциплін; опанувати методи і способи формулювання, вирішення й оцінювання індивідуальних і суспільних завдань у різних сферах життя; вивчити цілі та завдання підготовки молоді; ознайомлення та запозичення зарубіжного досвіду; планування та програмування педагогічної діяльності; удосконалення власної педагогічної компетентності; формування почуття відповідальності та самокритичності; здатності до самопізнання; готовності до співпраці.

ЗВО художнього профілю в Польщі працюють за дворівневими програмами – бакалавра та магістра. Зокрема у м. Лодзь діє університет мистецтва і дизайну, який є одним із трьох ЗВО в країні, що видають диплом магістра мистецтва. У структурі цього університету є Центр архітектури і дизайну (2011 р.), який об'єднує дизайнерів та сприяє розвитку їхнього співтовариства.

Про швидкий розвиток мистецької освіти в Польщі свідчать кардинальні реформи у структурі навчання педагогів художнього профілю. Згідно з європейськими стандартами введено двопредметну підготовку. Наприклад в університеті М. Кюрі-Склодовської (м. Люблін) Інститут художньої освіти факультету мистецтва розширено до Мистецького відділу який включає два інститути, де готують педагогів з музики й образотворчого мистецтва. Упровадження інтегрованої підготовки спонукало організувати дворічне навчання образотворчого мистецтва магістрам із музичного виховання, а магістрам з образотворчого мистецтва – з основ музики.

Процес навчання в приватних закладах освіти Польщі є менш індивідуально орієнтованим, проте більш корелює з вимогами ринку праці (дизайн, графіка, дизайн інтер'єру). У них майбутні фахівці отримують більше практичних навичок, які є необхідні для професійної діяльності.

Японія. Професія викладача в Японії надзвичайно шанована. Тому велика кількість науковців досліджували особливості педагогічної освіти і професійні компетентності вчителів. Цю проблематику вивчали Х. Вакіо, М. Ватанабе, М. Ендо, Т. Інагакі, М. Канеко, Т. Накатоме, Д. Ногара, М. Паділья, Дж. Райль, С. Рао, К. Тайра, К. Такачі, Т. Уміхара, А. Усіватарі, Г. Фудзімото, Я. Фурухасі, Ю. Хасімото, К. Хаджіме, Т. Хаяси, Я. Шігемі, Н. Шімахара, І. Ясуюки та ін. Художньому вихованню в Японії присвячені праці О. Сердюка, Р. Сіраторі, Ю. Тавровського, Л. Троєльнікової, Д. Якімова, Ш. Яппарова та ін. Питання освітньої політики в Японії дослідили українські вчені О. Білик, Т. Кучай, В. Ладанов, О. Михайличенко, О. Озерська, В. Пронніков, Н. Репетюк, В. Синельник.

Вища освіта в Японії здійснюється в університетах, коледжах і спеціалізованих закладах освіти. У 1993 р. в Японії було 489 університетів (daigaku), 520 молодших (tanki-daigaku) і 65 технологічних (koto-senmongakko) коледжів, дві третини з яких були приватними. Нині в Японії діє вже близько 600 університетів. Загальна чисельність студентів становить майже 3 млн. осіб.

У молодших коледжах навчання триває 2–3 роки. Більшість факультетів належить до економіки, гуманітарних наук, педагогіки і соціології. Молодші коледжі пропонують програми з догляду за дитиною, дошкільної та початкової шкільної освіти, домашнього господарства, гуманітарних наук, соціальних наук тощо. Є також широкий спектр менш популярних програм у галузі мистецтва, сільського господарства та машинобудування. Жінки становлять майже 90 % студентів, оскільки цей сектор відтворює їх роль у суспільстві.

Технологічні коледжі розраховані на випускників середніх шкіл, які можуть після їх закінчення поступити до університету, де практикують скорочену програму навчання. Навчання триває 5 років. Ці коледжі здійснюють підготовку фахівців у галузях інженерії, торгівлі. 70 % студентів становлять особи чоловічої статі.

До вищої освіти в Японії відносять коледжі зі спеціальними навчальними програмами (1–2 роки навчання). Вони пропонують професійну освіту, а також здобуття знань, умінь і навичок, які потрібні в житті. Із близько 3500 таких закладів переважна більшість є приватними. У 2003 р. налічувалося 786 тис. студентів, що навчалися у спеціалізованих коледжах. Співвідношення студентів чоловіків і жінок приблизно рівне.

Університети. Після отримання повної шкільної освіти або закінчення коледжу можна вступити до університету. Програма бакалаврату триває 4 р., після чого випускник може продовжити навчання. Згідно Японського законодавства зарахованими до ЗВО можуть бути особи, яким виповнилось 18 років. Навчання на програмах магістерського рівня триває 2 р, докторська програма – 4-5 р.

Незважаючи на те, що коледжі відносять до ЗВО, самі японці вважають закладами вищої освіти лише університети. При цьому майже 80 % випускників шкіл

вступають до ЗВО, а в недалекому майбутньому в Японії планують запровадити обов'язкову вищу освіту, оскільки цього вимагає розвиток надсучасних технологій.

Університети в Японії – це великі освітньо-наукові та виробничі центри, які надають інтегровану освіту та здійснюють міждисциплінарні наукові дослідження. Провідні університети мають у своїй структурі коледжі, педагогічні інститути, вищі школи, інститути мистецтв тощо. Високу якість професійно-педагогічної підготовки в цих закладах забезпечують високоосвічені науково-педагогічні працівники.

За результатами рейтингу «QS World University Rankings 2011/12» три японські університети входять до топ-50 університетів світу: Токійський (University of Tokyo) – на 25-му місці, Кіотський (Kyoto University) – на 32-му і Університет Осаки (Osaka University) на 45-му місці. Уряд країни спонукає кращі університети підвищувати рівень і обсяг науково-дослідних робіт із метою перетворити їх у світові центри досліджень у галузі науки і техніки.

Система оцінок в університетах подібна до європейської. Встановлено мінімум кредитів, які необхідні для закінчення закладу вищої освіти. Один кредит (35 занять по 50 хв.) передбачає навчальну роботу студента впродовж 15 тижнів за умов, що він має раз в тиждень одну лекційну годину і 2 год. самостійної роботи або 2 год. семінарських занять і одну годину самостійної роботи, або 3 год. лабораторних чи практичних занять. Оцінювання проводиться за допомогою перевірки реферату або проведення письмового іспиту наприкінці семестру; захист виконаних робіт відбувається в усній формі. Для оцінювання знань прийнята чотирибальна система – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Найбільш престижні японські ЗВО відрізняються тим, що дають своїм випускникам широку загальнонаукову підготовку. У технічних коледжах із п'яти років навчання три роки витрачаються на загальноосвітню підготовку (підготовку громадянина). В університетах впродовж перших трьох семестрів студенти також вивчають загальноосвітні курси. За перший період (дворічний) студенти мають можливість ознайомитись з обраною спеціальністю, а викладачі – визначити науковий потенціал студентів. Трапляються випадки, коли студенти хочуть поміняти

спеціалізацію і навіть факультет; вони можуть це зробити після закінчення загальнонаукового циклу. В наступні два роки навчання майбутні фахівці опановують обрану спеціальність. На думку дослідників, які б реформи не проводились в галузі вищої освіти Японії, загальнонаукова підготовка студентів незмінно залишається панівною на всіх напрямках і рівнях навчання.

Навчальний рік в Японії продовжується з квітня до березня наступного року й налічує 35 тижнів. Освітній процес в університетах організований за семестровою системою. У виняткових випадках практикується переведення студента з одного університету в інший. Навчання в ЗВО може тривати 8 років. За статистикою, що охоплює останні 40 років, 73–77 % студентів вкладаються в чотирирічний термін. Адміністрація університету толерантно ставиться до «довічних студентів», адже жорсткий конкурсний відбір при вступі доводить, право кожного з них на освіту.

Навчальний план закладів вищої освіти включає обов'язкові дисципліни та дисципліни за вибором. Вибіркові навчальні дисципліни визначаються наявністю матеріальної бази і відповідного викладацького складу.

Ступінь бакалавра (Gakushi) в японських ЗВО отримують протягом 4 р. навчання. Студент має накопичити залікові одиниці (тангі). Це можливо завдяки присутності студента на лекціях та активній участі в семінарах, завдяки виконанню самостійних робіт). Існує виняток на окремих спеціальностях, де тривалість навчання 6 р. Програми ступеня бакалавра вимагає близько 60 кредитів. 36 кредитів становлять курси із соціальних, гуманітарних і природничих наук. Решта кредитів загальнонаукової компоненти отримуються з дисциплін, пов'язаних зі спеціалізацією, а також як мінімум 8 кредитів – з іноземної мови і 4 – з фізичного виховання. Випускники мають опрацювати як мінімум 124 кредити, а деякі факультети вимагають 160.

Ступінь магістра (Shushi) вимагає 2 роки очного навчання та максимум чотири роки (неповного робочого дня) дослідження. Прийом в магістратуру здійснюється на конкурсній основі. Проводиться письмовий та усний іспит. Завершується навчання написанням дисертації та усним іспитом.

Здобуття звання доктор наук (Hakushi-Go) можливе після закінчення магістратури чи 5 років після отримання ступеня бакалавра. Програма передбачає захист докторської дисертації в усній формі. Менш поширеним є захист докторської праці, що вимагає подання та захисту науково-дослідної дисертації.

90–93 % усіх педагогів здобувають освіту у державних університетах. Практично в усіх державних університетах є педагогічні факультети (факультети з підготовки вчителів). Диплом учителя також можуть одержати студенти й інших факультетів за умови певної педагогічної підготовки. Японські студенти, що мають схильність до педагогічної діяльності, можуть попри основну програму вивчати додаткові дисципліни психолого-педагогічного профілю й отримувати разом із дипломом бакалавра ліцензію на право викладати у школі.

Для роботи в закладі освіти випускник зобов'язаний здобути сертифікат викладача, який розроблений на основі «Закону про особисті освітні сертифікати» і видається префектурними відділами освіти. Є три види основного сертифіката вчителя: підвищений – учителю присуджено ступінь магістра; першого класу – учителю присуджено ступінь бакалавра; другого класу – вчитель отримує кваліфікацію помічника вчителя (асистента), яка відповідає успішному закінченню коледжу. Студент, який бажає отримати сертифікат першого класу вчителя початкової школи повинен здобути 8 кредитів із педагогіки і методики навчання, 41 кредит за спеціалізовані дисципліни і 10 кредитів за прослуханий курс із педагогіки, методики або професійно орієнтованої дисципліни, затверджений міністром освіти.

Для навчання художників та інших фахівців у творчих галузях (мистецтво, дизайн і ремесла) в закладах вищої освіти Японії діють факультети образотворчих мистецтв. Високопрофесійну освіту, підсилену унікальними і різноманітними науково-дослідними можливостями, пропонують Кіотський міський університет мистецтв (京都市立芸術大学), Університет мистецтв і наук Каназави (金沢美術工芸大学), Коледж культури Камідо (神戸文化短期大学), Кіотський міський університет мистецтв (京都市立芸術大学).

Даний університет є муніципальним університетом загального і музичного мистецтва. Заснований у 1880 р., він є найстарішим університетом мистецтва в Японії. (Токійський національний університет образотворчих мистецтв і музики був створений в 1885 р.) Серед його викладачів і випускників 16 нагороджено орденом культури, 24 – члени Японської академії мистецтв. У структурі університету діє факультет образотворчого мистецтва, факультет музики та науково-дослідний центр японської традиційної музики. Кафедра образотворчого мистецтва розділена на відділи Нігонга (Nihonga), живопису, скульптури, гравюри, концептуального та медіапланування; кафедру дизайну з відділами візуального дизайну, ландшафтного дизайну та відділу дизайну продукції; кафедру ремесел (відділи кераміки, лакування Urushi, фарбування та ткацтва) та кафедри загальної науки мистецтва [27]. Токійський університет мистецтв створений у 1949 р. в результаті злиття Школи образотворчого мистецтва та Школи музики, які були засновані у 1887 році. З моменту заснування університет його навчальні програми зазнавали безперервного розвитку. У 2004 році після corporatization національних університетів, університет став Національним університетом корпорації Токуо Geijutsu Daigaku. У 2005 р. університет заснував Вищу школу кіно і нових медіа в м. Йокогама [63].

Професійно-художню освіту в Японії можна здобути також в коледжі мистецтв м. Канадзава (金沢美術工芸大学), який було засновано муніципальною владою в 1946 р. Нині на щорічній основі в школі навчається 145 магістрантів, 32 на магістерській програмі та сім у докторській програмі.

Коледжі вільних мистецтв міста Кобе (神戸文化短期大学) був заснований в 1967 р. У 1970 р. в коледжі був відкритий відділ дизайну і гуманітарних наук. У 1990 році він був перейменований в інститут вільних мистецтв м. Кобе. У 2008 р. коледж був з'єднаний в університет моди і дизайну м. Кобе (神戸ファッション造形大学短期大学部). Випускники цього університету можуть працювати на викладацькій посаді в різних галузях, у тому числі у школах і ЗВО художнього профілю [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]. Зазначимо, що японські митці цілеспрямовано

створюють свій творчий напрям шляхом органічного пов'язання художніх традицій японського побуту і кращих досягнень західного дизайну.

Студенти, які прагнуть викладати після здобуття художньої освіти у ЗВО, можуть здобувати педагогічну освіту або поступати після магістратури в аспірантуру. Відкрита система підготовки вчителів – це особливість вищої педагогічної освіти в Японії. Педагоги здобувають освіту в університетах або коледжах із відповідною державною акредитацією. При цьому майже 76 % усіх молодших і технічних коледжів, педагогічних закладів вищої освіти й університетів у 1990 р пройшли акредитацію й отримали право підготовки педагогів, внаслідок чого більше половини випускників країни отримали вчительський сертифікат, хоч потреба в педагогах у 9 разів менша.

Отже, розглянувши ключові особливості підготовки викладачів професійно-художнього профілю в країнах зарубіжжя зазначимо, що в умовах подолання традиційно сформованого масово-репродуктивного характеру розвитку вищої освіти значну роль відіграють сучасні прогресивні підходи, побудовані на гуманістичній основі. З огляду на це важливе значення для виведення української вищої школи досліджуваного профілю на особистісний рівень, відповідно до нової парадигми освіти, набувають такі аспекти вивченого нами досвіду освітніх галузей різних країн:

- створені у США широкі можливості для реалізації професійних якостей молоді та допомога майбутнім фахівцям сформувати в собі компетенції життєдіяльності в громадянському демократичному суспільстві; напрацювання американських учених у застосуванні форм і методів активного навчання, зокрема щодо організації самостійної роботи студентів, проведення міждисциплінарних семінарів;

- практика німецької вищої освіти щодо розвитку педагогічної рефлексії, формування здатності та готовності до критичного осмислення власної практичної фахової діяльності як важливого чинника набуття професійно-педагогічної компетентності; поетапне реформування вищої освіти з метою переходу на двоступеневу систему підготовки «бакалавр – магістр»; запровадження процедури

акредитації університетів та моніторингу якості університетської освіти; проведення модернізації змісту навчання з метою забезпечення якості освіти і сформованих кваліфікацій; запровадження додатків до диплома; сприяння мобільності студентів;

– інтегрування Республіки Польщі в єдиний європейський освітній простір, успіх якого передусім пов'язаний із цілеспрямованим розвитком у студентської молоді критичного, альтернативного мислення, відкритістю вищої школи інноваціям та умінням знаходити нестандартні рішення.

– перетворення японської вищої освіти в епоху інформатизації та науково-технічного прогресу на потужний стимул розвитку трудової активності населення країни; прилученню молоді до прийнятих суспільством норм у ранньому дитинстві, що сприяє становленню людини як особистості, її входженню у традиційну культуру народу.

Дослідження розвитку професійно-художньої освіти в різних країнах світу дало змогу дійти висновку, що нині провідною тенденцією в цій царині є міжнародна інтеграція, зумовлена стандартизацією мистецької підготовки, що базується на: компетентнісному підході до навчання; неперервності освіти впродовж життя; розвитку міждисциплінарних зв'язків; розробці міжнародних освітніх і дослідницьких проектів. Ці загальні тенденції диктують шляхи модернізації галузі в напрямі її гуманізації та посилення уваги до особистості майбутнього викладача професійно-художніх дисциплін, здатного до постійного саморозвитку, спроможного відстоювати духовні цінності, пропагувати надбання світової та вітчизняної культури. Охарактеризовані тенденції вищої професійно-художньої освіти в зарубіжних країнах мають знайти логічне відображення, активно запозичуватися й адаптуватися у вищій школі України, яка потребує нагальної модернізації та подальшого розвитку.

Використані джерела:

1. Колісник-Гуменюк Ю.І. Мистецтво як невід’ємна частина духовної культури людства. *Сучасні тенденції розвитку освіти й науки: проблеми та перспективи* : зб. наук. пр. Київ–Львів–Бережани–Гомель, 2019. Вип. 4 : в 2-х томах. Т. 1. С. 63–68.
2. Колісник-Гуменюк Ю.І., Гуменюк В.В. Сучасна світова практика організації вищої освіти. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи* : зб. наук. пр. Львів, 2017. Вип. 5. С. 344–348.
3. Троєльнікова Л.О. Художнє виховання в Японії та Китаї: національні традиції та сучасна специфіка. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: Щоквартальний науковий журнал*. 2010. № 1. С. 82–86.
4. Университеты. США. University of South Florida. URL: <http://www.studyart.ru/universities/University-of-South-Florida-74.htm>. (дата звернення: 11.11.2018).
5. Университет мистецтва і дизайна в Лодзі. URL: <http://ua.studyinpoland.kiev.ua/blog/2014/02/21/universitet-iskusstva-i-dizayna/>.(дата звернення: 11.11.2018).
6. Anweiler O., Fuchs H.-J., Dorner M., Petermann E. *Bildungspolitik in Deutschland 1945-1990: Ein historisch vergleichender Quellenband*. Bonn : Bundeszentrale für politische Bildung, 1992. 574 s.
7. Bajtoš J., Orosová R. *Mikrovyučovanie v pregraduálnej príprave učiteľov*. Košice : UPJŠ, 2011. 86 s.
8. Bauer K.-O., Kopka A., Brindt S. *Pädagogische Professionalität und Lehrerarbeit*. Weinheim und München, 2006. 134 s.
9. Bednarski S. *Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce. Studium z dziejów kultury i szkolnictwa polskiego*. Krakow ; Wrocław, 1933. 227 s.
10. Bellenberg, G. *Ethos der Inklusion: Buchbesprechung. Recht und Bildung*. 2018. 15 (1). 23–24.

11. Benner H. Arbeiten zur Ordnung der Berufsausbildung vom DATSCH bis zum BIBB. *Berufsausbildung und Industrie: zur Herausbildung industrietypischer Lehrlingsausbildung. Kongressbericht*. Berlin ; Bonn, 1987. S. 269–293.
12. Bera R. Lifelong the necessity of today. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2011. № 2. С.18–25.
13. Bormann Inka, de Haan Gerhard. Kompetenzen der Bildung für nachhaltige Entwicklung. Wiesbaden : VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2008. 276 s.
14. Bosse D. Kompetenzorientiert ausgerichtete Praxisphasen in der Lehrerbildung. *Erziehungswissenschaft*. 2011. № 43. P. 92–98.
15. Botkin, J. W., Elmadjra, M. and Malitza, M.. *No Limits tj Learning. A Report to the Club of Rome*. Oxford, 1979. P. 25–30.
16. Büscher Ch. Schulpraktikum – ein Beitrag zur Professionalisierung in der Lehrerausbildung? Eine Untersuchung am Beispiel des vierwöchigen Pflichtpraktikums in der Gymnasiallehrrerausbildung in Baden-Württemberg. Heidelberg : Univ. Diss, 2004. 287 s.
17. Clark N. Education in Japan. *World Education News and Reviews*. 2005. URL: <http://wenr.wes.org/2005/05/wenr-mayjune-2005-education-in-japan>. (дата звернення: 23.09.2018).
18. Cortina K. S., Baumert J., Leschinsky A., Mayer K., Trommer L. u.a. Das Bildungswesen in der BRD. Hamburg : Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2005. 912 s.
19. Council of the European Union. Education & training 2010. The success of the Lisbon strategy hinges on urgent reforms. Joint interim report of the council and the commission on the implementation of the detailed work programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe. Brussels, 2004. 42 p. URL: [http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST %206905 %202004% 20INIT](http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%206905%202004%20INIT). (дата звернення: 21.09.2018).
20. Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported. URL: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>. (дата звернення: 13.09.2018).

21. Definition and Selection of Competences. Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO). Strategy Paper. An overarching frame of reference for a coherent assessment and research program on key competencies. OECD. Neuchatel, Switzerland: wiss Federal Statistical Office, 2002. 27 p. URL: <http://www.voced.edu.au/content/ngv%3A9408>. (дата звернення: 15.09.2018).

22. Denek K. Teoretyczne i aplikacyjne aspekty jakości kształcenia akademickiego. *Neodidagmata*. Poznan, 2011-2012. N 33/34. S. 49–64.

23. Dudek K., Glässner B., Krause I., Neuhaus P.A., Rathjen J. Statistische Daten zur Einführung von Bachelor- und Masterstudiengängen: Sommersemester 2008. Bonn : Hochschulrektorenkonferenz, 2008. 73 s.

24. Endo M. A video class that does not show video (ビデオを見せないビデオの授業). *Recent developments in language education: In honor of Professor Seiich Makino's 70th birthday* (言語教育の新展開—牧野成一教授古希記念論集) / Eds. O. Kamada, M. Tsutsui, Y. Hatasa, F. Nazikian & M. Oka. Hitsuji Publisher, 2005. P. 201–221.

25. Kwiatkowska H. Nowa orientacja w kształceniu nauczycieli. Warszawa : PWN, 1988. 358 s.

26. Kwiatkowski S.M. Pedagogika pracy. *Pedagogika. Subdyscypliny wiedzy pedagogicznej* / red.B. Sliwerski. Gdansk : Gdanskie Wydawnictwo Psychologiczne – Naukowe, 2006. T. 3. 390 s.

27. Kyoto City University of Arts. URL: <http://www.kcua.ac.jp/en/profile/>.

28. Little D., Devitt S., Singleton D. Authentic texts in foreign language teaching: theory and practice. Dublin : Authentik, 1998. 384 p.

29. Multrus F., Bargel T., Leitow B. Das Studium der Geisteswissenschaften. Eine Fachmonographie aus studentischer Sicht. Bonn : Bundesministerium für Bildung und Wissenschaft, 2001. 83 s.

30. Munch J. Das Berufsbildungssystem in der Bundesrepublik Deutschland. Berlin : CEDEFOP, 1992. 127 s.

31. Muszyński H. *Wstęp do metodologii pedagogiki*. Warszawa : PWN, 1971. 349 s.

32. Nakatome T. *Konaikenshu o tsukuru: Nihon no koaikenshu keiei sogoteki kenkyu* [Developing konaikenshu: A comprehensive study of the management of Japanese konaikenshu]. Tokyo : Eidell Kenkyusho, 1984.

33. Nohara D. The Training Year: Teacher Induction in Japan. *From Students of Teaching to Teachers of Students. Teacher Induction Around the Pacific Rim* / Eds. J. Moskowitz, M. Stephens. Washington DC : Department of Education, 1997. P. 95–130.

34. O zmianie ustawy: Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw : Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. *Dziennik Ustaw*. 2011. № 84. Poz. 455. S. 5110–5168. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20110840455&type=3>. (дата звернення: 15.09.2018).

35. O'Donnell A., Reeve J., Smith J.F. *Educational Psychology: Reflection for Action*. Hoboken, NJ : John Wiley and Sons Inc., 2007. 590 p.

36. Okon W. *Nowy słownik pedagogiczny*. Warszawa : Wydawnictwo Akademickie «Zak», 2007. 490 s.

37. Open Scout. eContentplus. D2.1. Analysis Report on Competence Services. 2010. 54 p. URL:<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.874.4113&rep=rep1&type=pdf>. (дата звернення: 19.05.2018).

38. Orosová R. Pregradual preparation of students in relation to psycho-didactic competencies. *Modern achievements of science and education*. Khmelnytskyi, 2009. P. 139–141.

39. Ortenburger A. *Professionalisierung und Lehrerbildung. Zur Bedeutung professionsbezogener Einstellungsmuster für Studienwahl und Studienverläufe von Lehramtsstudierenden. Eine explorative Längsschnittstudie*. Frankfurt am Main : Peter Lang, 2010. 265 s.

40. Owen Cole W. Religion in the Multi Faith School. *Learning for living*. 1972. V. 12. No 2. p. 49.

41. Padilla, M., Rile J. Guiding the New Teacher: Induction of First-Year Teachers in Japan. *Comprehensive Teacher Induction: System for Early Career Learning* / Eds.

E.D. Britton, L. Paine, S. Raizen. Netherlands : Kluwer Academic Publishers, 2003. P. 261–295.

42. Pawłowski K. Raport o stanie kultury w obszarze szkolnictwa artystycznego. Warszawa : Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 2009. 72 s.

43. Pedagogical Constitution of Europe. Association of Rectors of pedagogical universities in Europe. URL: <https://arpue.npu.edu.ua/en/home/70-news/131-pedagogical-constitution-of-europe-2>. (дата звернення: 25.03.2018).

44. Phillipe K.A., Sullivan L.C. National Profile of Community Colleges: Trends & Statistics. 4th edition. Wash. : Community College Press, 2005. 190 p.

45. Pietsch S. Begleiten und begleitet werden. Praxisnahe Fallarbeit – ein Beitrag zur Professionalisierung in der universitären Lehrerbildung. Kassel : Kassel University Press, 2010. 294 s.

46. Piramowicz G. Powinnosci nauczyciela oraz wybor mow i listow. Wroclaw; Krakow : Ossolineum, Wydawnictwo PAN, 1958. 198 s.

47. Podnoszenie jakości nauczania i uczenia się w szkołach wyższych w Europie. Grupa wysokiego szczebla do spraw modernizacji szkolnictwa wyższego Sprawozdanie dla Komisji Europejskiej. Warszawa : Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, 2013. 80 s.

48. Post E.-M. Der Einsatz von handlungs-, erfahrungs- und erlebnisorientierten Methoden in der Lehrerinnen- und Lehrerfortbildung von pädagogischen Führungskräften zur Initiierung von Lernen. Studien zur Verknüpfung von Erfahrung, Reflexion und Transfer. Leipzig : Univ. Diss., 2010. 791 s.

49. Prawo o szkolnictwie wyższym : Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. *Dziennik Ustaw*. 2005. № 164. Poz. 1365. S. 9965–10029. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20051641365>. (дата звернення: 15.09.2018).

50. Rao C. The Reform and Development of Teacher Education in China and Japan in an Era of Social Change: Trends and Issues. *Transforming Teachers' Work Globally: In Search of a Better Way for Schools and Their Communities* / Eds. E. Kimonen, R. Nevalainen. Rotterdam : Sense Publishers, 2013. P. 261–298.

51. Realising the European Higher Education Area. Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education in Berlin on 19 September 2003. 2003. 9 p. URL: https://www.eurashe.eu/library/modernising-phe/Bologna_2003_Berlin-Communique.pdf. (дата звернення: 5.09.2019).
52. Reichert S., Tauch C. *Trends in Learning Structures in European Higher Education III*. European University Association, 2003. P. 36–60.
53. Scuster J.H. Higher education in the United States: Historical excursions. *Revista Electrónica de Investigación Educativa*. 2001. Vol. 3. No. 2. 16 p. URL: <http://redie.uabc.mx/redie/article/download/45/85>. (дата звернення: 15.08.2019).
54. Shigemi Yahata. In-House Training and OJT. *Human Resources Management*. 1994. Vol. 33. No. 05. URL: <http://www.jil.go.jp/jil/bulletin/year/1994/vol33-05/06.htm>.
55. Shimahara N.K. The Japanese Model of Professional Development: Teaching as Craft. *Teaching and Teacher Education*. Great Britain, 1998. Vol. 14. № 5. P. 451–462.
56. Spector M.J.; de la Teja I. ERIC Clearinghouse on Information and Technology Syracuse NY. Competencies for Online Teaching. ERIC Digest. Competence, Competencies and Certification. New-York, 1996. 123 p.
57. *Stover M.* Studium in Deutschland. Bonn : Kollen Druck und Verlag, 1995. 367 s.
58. Szybiak L. Szkolnictwo Komisji Edukacji Narodowej w Wielkim Ksiestwie Litewskim. Wrocław : Polska Akademia Nauk, Pracownia Dziejow Oswiaty, 1973. 599 s.
59. Tadahiko Inagaki. The Contemporary Status of the Teaching Profession in Japan: Its Roles, Responsibilities, and Autonomy. *Peabody Journal of Education*. 1993. Vol. 68. No. 4, Japanese Teacher Education. Part 2. P. 88–99. URL: <https://www.jstor.org/stable/1492622?seq=1>. (дата звернення: 14.08.2018).
60. Taira Koji, Levine Solomon B. Educational and labour force skills in postwar Japan. Final report. Office of educational research and improvement. Washington, DC, 1986. 67 p.
61. Takashi Kawakita. Japanese In-House Job Training and Development. *Human Resources Management*. 1996. Vol. 35. No. 04. URL: <http://www.jil.go.jp/jil/bulletin/year/1996/vol35-04/06.htm>.

62. Times Higher Education World University Rankings. URL: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2017/world-ranking>. (дата звернення: 12.07.2018).
63. Tokyo University of Arts. URL: <http://www.geidai.ac.jp/english/about/a-brief-history-of-the-university>. (дата звернення: 13.07.2018).
64. Torrance E.P. The nature of creativity as manifest in its testing. *The nature of creativity* / Eds. R. Sternberg, T. Tardif. 1988. P. 43–75.
65. Turek I. Didaktika. Bratislava: Iura Edition, 2010. 598 s.
66. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. Historia. URL: <http://www.umcs.pl/pl/historia,333.htm#page-1>. (дата звернення: 19.08.2018).
67. Winter M. Ausbildung zum Lehrberuf. Zur Diskussion über bestehende und neue Konzepte der Lehrerausbildung für Gymnasium bzw. Sekundarstufe II (HoF-Arbeitsberichte 3'04). Wittenberg : HoF Wittenberg, Institut für Hochschulforschung an der Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg, 2004. 60 s.
68. Xochellis P. Schools and teachers in front of contemporary demands and challenges. *Macednon*. 1997. N. 4. P. 3–19.